

Національна академія наук України у 2013 р. відзначила 95-річчя від часу її заснування. Відбулася низка урочистих заходів – численні наукові конференції, симпозіуми, семінари, читання, урочисті засідання, підготовлено й видано ювілейні видання, проведено виставки наукових досягнень.

Ювілей академії її вчені зустріли вагомими науковими здобутками. Вони плідно працювали для забезпечення соціально-економічного, науково-технічного та культурного розвитку України. Отримано низку принципово нових результатів з актуальних напрямів математики, інформатики та механіки. Теоретичні та експериментальні дослідження з фізики і астрономії стали вагомим внеском у розвиток сучасних уявлень про природу фізичних явищ та всесвіт. Виконано ряд значних робіт у галузях наук про Землю, фізико-технічних проблем матеріалознавства та енергетики. Наукові результати світового рівня отримано в окремих напрямках хімії та наук про життя. У сфері соціальних і гуманітарних наук виконано великий обсяг фундаментальних досліджень із проблем економіки, суспільно-політичного, етнонаціонального та культурного розвитку українського суспільства.

За результатами наукового пошуку вчені академії у 2013 р. підготували та видали близько 600 монографій, 400 підручників, довідників та енциклопедій, понад 27 тис. статей. Суттєво зросла присутність наукових видань НАН України в міжнародному інформаційному просторі, що знайшло відображення у відповідних базах даних і системах цитування наукової літератури. Зарубіжні видавництва випустили 90 наукових монографій учених академії, і це максимальний показник за останні 15 років, 21 журнал, тобто чверть наукових періодичних видань НАН України, перевидають англійською мовою закордонні видавничі компанії, ще 10 – виходять англійською мовою в Україні. База даних Scopus уже індексує понад 40, а імпакт-фактор обраховується для 18 академічних журналів.

Поширювалися програмно-цільові методи планування та здійснення наукових досліджень. Минулого року виконувалося 20 загальноакадемічних програм, у рамках яких отримано вагомі наукові результати, що сприяли реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, вирішенню важливих народногосподарських завдань. Загалом програмно-цільова та конкурсна тематика становила близько 40 % загальної кількості наукових тем, а її фінансування – 25 % загальних обсягів фінансування досліджень.

Як і в попередні роки пріоритетом діяльності академії було посилення впливу результатів науково-технічної діяльності на інноваційний розвиток держави, активне залучення науки до вирішення найважливіших проблем країни. Першочергове значення надавалося реалізації завдань та заходів

чотирьох державних цільових програм. Протягом звітнього року на підприємствах різних галузей економіки впроваджено понад 1600 різноманітних технологій, методик, приладів та устаткування. Учені академії отримали 872 патенти на винаходи і корисні моделі. Значна увага приділялася науково-експертній діяльності. На замовлення та в інтересах органів державної влади було підготовлено понад 1500 експертних висновків, коментарів до нормативних документів, інформаційно-аналітичних матеріалів і пропозицій.

Здійснювалися послідовні кроки для подальшої інтеграції у світовий науковий простір. Важливою подією для академії і держави в цілому стало набуття Україною статусу асоційованого члена Європейської організації ядерних досліджень (ЦЕРН), яка є провідним міжнародним науковим центром з фізики високих енергій та елементарних частинок. Цьому передувала багаторічна плідна співпраця установ НАН України з ЦЕРН. НАН України від імені Українського національного гріду вступила до колаборації NorduGrid, академія підписала меморандум про взаєморозуміння з Європейською грид-інфраструктурою.

Подальшого розвитку набули зв'язки з науковими організаціями країн СНД. Минулого року виповнилося 20 років із часу заснування Міжнародної асоціації академій наук (МААН). З цієї нагоди відбулося засідання Ради МААН, у якому взяли участь делегації Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Казахстану, Молдови, Росії, Таджикистану. Було обговорено окремі найвагоміші результати діяльності асоціації та визначені її напрями на найближчу перспективу.

У звітний період проводилася постійна й наполеглива робота з фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення досліджень. Значна увага приділялася поліпшенню кадрового забезпечення науки, залученню молоді до наукової діяльності. Академія всебічно підтримувала участь молодих учених у різноманітних конкурсах, що проводяться центральними органами державної влади. У 2013 р. молоді науковці НАН України здобули 15 премій Президента України, 4 премії Кабінету Міністрів України, 18 грантів Президента України. Успішно реалізуються й заходи з підтримки молоді на академічному рівні.

Зміцнювалися зв'язки з освітньою галуззю. Спільними зусиллями розроблялося 200 наукових тем, опубліковано близько 100 монографій. Понад 1700 провідних учених установ НАН України залучались до підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах.

Першочергове значення президія НАН України надавала необхідності подальшого вдосконалення і підвищення ефективності діяльності академії.

Відповідаючи на сучасні виклики, що постають перед наукою, суспільством і державою, було розроблено та схвалено Концепцію розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. Цей документ визначає завдання та заходи, спрямовані на збільшення внеску науки в розвиток економіки, соціальної і культурної сфер, держави в цілому.

У звітному році відбулися ювілейні сесії загальних зборів НАН України, присвячені 150-річчю від дня народження видатного вченого першого президента академії В. Вернадського, 90-річчю від дня народження одного із засновників кібернетики В. Глушкова, 100-річчю від дня народження видатного хірурга і вченого М. Амосова.

Плідна творча діяльність учених НАН України відзначена багатьма державними нагородами. Орденом Свободи нагороджено академіка НАН України Л. Губерського, 25 осіб відзначено орденами Ярослава Мудрого, княгині Ольги, «За заслуги». Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» присвоєно 21 вченому, інші почесні звання – 4 особам.

Лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки стали 28 працівників НАН України, премій НАН України імені видатних учених – 44 особи (*Звіт про діяльність Національної академії наук України 2013 році. – К.: Видавничий дім «Академперіодика» НАН України, 2014. – С. 5–8*).